

ECD+

POLITICKÉ ODPORÚČANIA

**POSILNENIE A PODPORA PRACOVNÍKOV V OBLASTI
ROZVOJA V RANOM DETSTVE – ECD PLUS**

**Spolufinancovaný
Európskou úniou**

POSILNENIE A PODPORA PRACOVNÍKOV V OBLASTI ROZVOJA V RANOM DETSTVE – ECD PLUS

POLITICKÉ ODPORÚČANIA

Podpora Európskej komisie na výrobu tejto publikácie nepredstavuje súhlas s obsahom, ktorý odráža len názory autorov, a Komisia nemôže byť zodpovedná za prípadné použitie informácií, ktoré sú v nej obsiahnuté.

Spolufinancovaný
Európskou úniou

**POSILNENIE A PODPORA
PRACOVNÍKOV V OBLASTI ROZVOJA V RANOM DETSTVE – ECD PLUS**

VÝSLEDOK PROJEKTU 4

POLITICKÉ ODPORÚČANIA

Obsah

Obsah.....	1
Úvod	2
1. Prehľad súčasného stavu v oblasti vzdelávania v ranom detstve v Maďarsku, Taliansku, Srbsku a na Slovensku	4
2. Nové trendy a naliehavé problémy v oblasti rozvoja v ranom detstve v Maďarsku, Taliansku, Srbsku a na Slovensku	6
3. Politické odporúčania na zlepšenie VSRD v Európe	11
4. Závety	15

Úvod

"Posilňovanie a podpora pracovníkov v oblasti rozvoja v ranom detstve - ECD PLUS" je európsky projekt, ktorý realizujú mimovládne organizácie - ŠKOLA DOKORÁN - WIDE OPEN SCHOOL, n.o. zo Slovenska (koordinátor projektu), POMOC DECI UDRUZENJE GRADJANA zo Srbska, CIAPE - CENTRO ITALIANO PER L'APPRENDIMENTO PERMANENTE z Talianska a PARTNERS FOR DEMOCRATIC CHANGE HUNGARY z Maďarska. Projekt získal podporu v rámci programu Európskej únie ERASMUS PLUS.

Partneri sa rozhodli prispieť k zmene v oblasti predškolského vzdelávania, s ktorou naše materské školy bežne nemajú veľa skúseností, a zapojiť rodičov do priamej práce s cieľovými skupinami. Rodičia sú hlavnými postavami v živote detí a môžu výrazne ovplyvniť ich postoje a pozitívny prístup k okolitému svetu. Tento projekt je zameraný na rozvoj kompetencií pracovníkov v oblasti rozvoja detí v ranom detstve, najmä tých, ktorí pracujú s malými deťmi zo sociálne znevýhodneného prostredia a ich rodičmi.

Aktivity projektu, ktoré boli implementované počas posledných dvoch rokov, ukázali, že pokrok v oblasti rozvoja detí v ranom detstve má mimoriadny význam pre rozvíjanie potenciálu detí a podporu inkluzívnejšej, súdržnejšej a spravodlivejšej spoločnosti v Európe.

Tento dokument predstavuje komplexný súbor politických odporúčaní zameraných na zvýšenie kvality a dostupnosti predškolského vzdelávania pre deti v európskom a národnom kontexte, pričom vychádza z poznatkov vyplývajúcich z projektových činností a sektorových výskumov uskutočnených v Maďarsku, Taliansku, Srbsku a na Slovensku. Tieto odporúčania sú určené pre tvorcov politík na rôznych úrovniach, od predstaviteľov miestnych samospráv až po zainteresované strany na národnej úrovni na ministerstvách a európskych úradníkov, ktorí sa venujú zabezpečeniu rovnakých príležitostí vo vzdelávaní od útleho veku.

Prostredie vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve (VSRD) je mnohotvárne, formované historickými tradíciami, kultúrnymi nuansami a vyvíjajúcimi sa potrebami rôznorodého obyvateľstva každej krajiny. V tomto ohľade sú odporúčania v tomto dokumente založené na dôkladnej analýze podmienok, ktoré upravujú účasť detí predškolského veku na systéme predškolského vzdelávania v jedinečných podmienkach každej skúmanej krajiny. Cieľom je odstrániť existujúce nedostatky, využiť úspešné postupy a vytvoriť komplexný rámec, ktorý je v súlade s celostným rozvojom detí.

Odporúčania, ktoré načrtlo projektové konzorcium, zahŕňajú dva kľúčové rozmery: obsahové vylepšenia a štrukturálne transformácie. Obsahové vylepšenia sa zameriavajú na zvýšenie kvality a dostupnosti predškolského vzdelávania, najmä pre marginalizované skupiny, ako sú rómske deti alebo deti z prostredia migrantov. Tieto odporúčania zahŕňajú aj stratégie pre individualizované vzdelávanie, inkluzívnu

pedagogiku, zvyšovanie gramotnosti, zapojenie rodičov a profesijný rozvoj odborníkov v oblasti vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve. Štrukturálny rozmer zdôrazňuje význam zapojenia širšej miestnej komunity a zapojenia sa do nadnárodnej výmeny poznatkov s cieľom podporiť medzikultúrne poznatky a postupy. Preklenutím priepasti medzi rôznymi komunitami a podporou spoločného vzdelávania sa partnerstvo ECD PLUS zameriava na vytvorenie inkluzívnejšieho a priaznivejšieho ekosystému predškolskej výchovy a vzdelávania.

Naše politické odporúčania odrážajú nielen odhodlanie konzorcia zlepšiť situáciu v oblasti predškolskej výchovy, ale slúžia aj ako pomôcka pre tvorcov politik pri orientácii v zložitých rozhodnutiach, ktoré formujú politiky v oblasti predškolskej výchovy. Tým, že tieto odporúčania poskytujú rady podložené dôkazmi, umožňujú tvorcom politik využívať výsledky výskumu a získané dôkazy na prijímanie informovaných rozhodnutí, ktoré sú prospešné pre blaho a budúce vyhliadky našej najmladšej generácie.

Politické odporúčanie nie je len súborom usmernení, ale predstavujú plán na dosiahnutie lepšej a spravodlivejšej budúcnosti. Predstavujú výzvu k činom, výzvu na využitie výskumu a dôkazov ako nástrojov na pozitívnu zmenu. Prostredníctvom týchto odporúčaní chceme prispieť k posilneniu postavenia tvorcov politik, pedagógov, rodín a komunit, ktorí spolupracujú na budovaní pevných základov potrebných pre rozvoj každého dieťaťa bez ohľadu na jeho pôvod, schopnosti alebo okolnosti, v ktorých žije.

1. Prehľad súčasného stavu v oblasti vzdelávania v ranom detstve v Maďarsku, Taliansku, Srbsku a na Slovensku

Hoci majú zúčastnené krajiny odlišnú históriu, vo všetkých siahajú pokusy o inštitucionalizáciu predškolského vzdelávania a výchovy do 19. storočia. Vývoj v jednotlivých štátoch sa v minulosti uberal rozdielnymi cestami, ale dnes ich spája spoločné chápanie predškolskej výchovy a vzdelávania ako nevyhnutného základu pre celoživotný úspech v oblasti vzdelávania, sociálnej integrácie a osobnostného rozvoja. V každej zo zúčastnených krajín má toto vnímanie VSRD inú podobu. Hľadajú sa spôsoby, ako uspokojiť potreby žiadateľov o azyl a utečencov, či ako ďalej rozvíjať dlhodobý zavedený inštitucionálny systém VSRD, ktorý v súčasnosti čelí mimoriadnym výzvam súvisiacim s integráciou marginalizovaných sociálnych skupín, najmä príslušníkov rómskej populácie žijúcich v nevyhovujúcich sociálnych podmienkach so sťaženým prístupom k vzdelávacím inštitúciám.

Väčšie rozdiely medzi zúčastnenými krajinami sa dajú pozorovať v oblasti organizácie VSRD na inštitucionálnej úrovni. Platí to aj v prípade Maďarska a Slovenska, dvoch krajín, ktoré zdieľajú dlhoročnú spoločnú históriu. Súčasný systém vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve (VSRD) v Maďarsku pozostáva z dvoch stupňov a je v kompetencii dvoch sektorov (Ministerstva sociálnych vecí a Ministerstva školstva). Prvým stupňom je poskytovanie nepovinnej inštitucionálnej starostlivosti o deti vo veku 0-3 rokov, druhý stupeň je povinný pre všetky deti od 3 rokov do školského veku a je bezplatný. Na Slovensku poskytovanie VSRD riadia rôzne ministerstvá: zdravotníctva, sociálnych vecí a rodiny, ako aj školstva a je rozdelené medzi rôzne úrovne správy. Služby a intervencie sú roztrieštené a chýba im komplexný prístup či koordinácia. Taliansky vzdelávací systém je založený na zásade podriadenosti a autonómie škôl. Štát a regióny majú spoločnú legislatívnu právomoc. Okrem toho by regióny mali dodržiavať ustanovenia vnútroštátnych právnych predpisov. Školy sú samostatné z hľadiska didaktickej, organizačnej a výskumnej činnosti. V Srbsku môže VSRD organizovať ktorákoľvek súkromná či verejná inštitúcia, ale v každej obci je aspoň jedna verejná inštitúcia VSRD. Na povinný predškolský ročník musia mať súkromné školy štátnu licenciu. Štátne materské školy majú vo väčšine prípadov jasličkové skupiny (od 6 mesiacov do 3 rokov), materské školy (3 - 5,5 roka) a prípravné skupiny (5,5 - 6,5 roka).

Hlavnými aktérmi VSRD vo všetkých krajinách sú prevažne štátne inštitúcie, hoci zanedbateľná nie je ani úloha regionálnych či miestnych orgánov, ako aj mimovládnych organizácií. Krajiny zapojené do projektu sa odlišujú mierou decentralizácie v riadení organizácie a procesov VSRD. Zatiaľ čo v Taliansku je vzdelávací systém organizovaný podľa zásad podriadenosti a autonómie škôl, v Maďarsku je zapojených iba veľmi málo mimovládnych organizácií, keďže predškolské vzdelávanie a výchova tradične spadajú do kompetencie štátu a okrem úlohy cirkevných organizácií sa doteraz objavilo len

niekoľko zárobkovo činných inštitúcií. Srbsko a Slovensko prechádzajú od vysoko centralizovaného systému k decentralizácii a mimovládne organizácie tu zohrávajú významnú úlohu.

Bez ohľadu na to, kto je hlavným aktérom VSRD v jednotlivých krajinách, situácia smeruje k posilneniu rozsahu a kvality poskytovania VSRD a k zvýšeniu minimálnych kvalifikačných požiadaviek na všetkých zamestnancov pracujúcich s deťmi v predškolskom veku. Tento proces je podporený výskumom a výskumnými projektmi, ktoré sledujú úroveň VSRD, analyzujú nedostatky a prinášajú návrhy, ako ich riešiť. Väčšina z nich vychádza zo spolupráce medzi aktérmi VSRD a miestnymi univerzitami či výskumnými centrami.

Napriek tomu, že úloha rodičov v procese VSRD je zásadná, v skutočnosti ich spolupráca s inštitúciami VSRD nie je na uspokojivej úrovni. Vzťahy medzi školami, rodičmi a rodinami bývajú zložité. Platí to najmä pre rodičov zo znevýhodneného prostredia, z rómskej komunity, z prostredia utečencov či vnútorne vysídlených osôb.

V zariadeniach VSRD sa stále až príčasto zabúda na dôležitosť napĺňania individuálnych potrieb (zraniteľných či znevýhodnených) detí, najmä pokiaľ ide o integráciu detí z migračného prostredia, ako aj Rómov, Sintov a sicílskej komunity Caminanti. Zariadenia často nenavštevujú deti z vidieckych oblastí. V rámci súčasných služieb VSRD dochádza aj k problémom so starostlivosťou o deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (vrátane detí s poruchou senzorického spracovania, so zdravotným postihnutím či mimoriadne nadaných detí) a neschopnosťou uplatňovať individuálny prístup.

Pozitívny vývoj sa však dá sledovať pri hľadaní riešení vznikajúcich problémov v snahe o zlepšenie kvality VSRD. Patrí sem zavádzanie inovatívnych pedagogických programov, ako sú Step by Step, rozbiehajúce sa programy Sure Start v Maďarsku či medzinárodne známe iniciatívy v talianskom Reggio Emilia, ktoré majú podobnú tradíciu úzkej a konkrétnej spolupráce medzi obcou a univerzitami (Univerzita v Modene a Reggio, kde vedú kurzy odborníci z Reggio Emilia). Mobilné predškolské zariadenia v Srbsku, v ktorých učitelia, asistenti pedagógov a ďalší zamestnanci navštevujú miesta, kde deti nenavštevujú predškolské zariadenia, a organizujú pre ne aktivity, prinášajú im rôzne didaktické materiály a raz týždenne s nimi pracujú. Program Omama na Slovensku je zameraný na podporu včasnej stimulácie a zdravého vývoja detí v marginalizovanej rómskej komunite od narodenia do 3 rokov, ktoré sa považujú za kľúčový vek pre včasnú intervenciu.

Celkovo sú devízami VSRD tradícia, štruktúra a zamestnanci, pričom nedostatok miest a nerovnomerné rozdelenie poskytovania služieb predstavujú jeho slabé stránky, hoci v každej zo zúčastnených krajín k tomu dochádza v odlišnej miere. Rastúci záujem a zvyšujúce sa povedomie o vývinových potrebách detí v predškolskom veku však dávajú nádej, že s postupnou zmenou vzdelávacej a sociálnej politiky,

ktorá nemusí byť nevyhnutne založená na ziskových službách, sa podarí odstrániť nesúlady medzi zásadnými vyhláseniami a fázou realizácie, ako aj nájsť dostatočné materiálne a ľudské zdroje pre služby ranej starostlivosti pre sociálne znevýhodnené rodiny, čo povedie k výraznému zlepšeniu v tejto oblasti.

2. Nové trendy a naliehavé problémy v oblasti rozvoja v ranom detstve v Maďarsku, Taliansku, Srbsku a na Slovensku

V tejto kapitole konzorcium rozoberá najnaliehavejšie otázky vo verejnej diskusii a popisuje vývojové trendy, ktoré určujú smerovanie metodík a postupov v oblasti VSRD vo viacerých členských štátoch. Naliehavé otázky odrážajú dynamickú povahu metodík a postupov v oblasti rozvoja detí v predškolskom veku. Hoci každá krajina čelí jedinečným výzvam, ako je nerovný prístup či problémy s personálom, spájajú ich snahy o kvalitu VSRD. Úsilie v oblasti odborného rozvoja, reformy metodík a rozširovania prístupu sú potvrdením odhodlania zabezpečiť, aby každé dieťa malo možnosť získať pevné základy pre svoj úspech v budúcnosti. Riešením týchto otázok a zaintegrovaním nových trendov dokážu tieto krajiny spoločne prispieť k blahobytu a rozvoju svojich najmladších občanov, a tým aj k prosperite celej miestnej spoločnosti. Pri každej krajine bol taktiež vytvorený vizuál s analýzou SWOT, ktorý poskytuje stručný prehľad o situácii v oblasti VSRD v každej krajine a pomáha odhaliť kľúčové silné stránky, oblasti, ktoré by sa dali zlepšiť, možné príležitosti a vonkajšie rizikové faktory.

Maďarsko

Maďarsko v oblasti VSRD zápasí s niekoľkými zásadnými výzvmi:

1. **Nedostatok miest:** Významným problémom je nedostatok voľných miest pre deti v zariadeniach VSRD. Dopyt často prevyšuje ponuku, takže mnohí rodičia majú problém zabezpečiť deťom kvalitné predškolské vzdelávanie.
2. **Nerovnomerné rozdelenie poskytovania služieb:** Služby VSRD sú v krajine nerovnomerne rozmiestnené, čo vedie k rozdielom v prístupe detí z rôznych regiónov a sociálno-ekonomického prostredia.
3. **Segregácia:** Niektoré zariadenia VSRD zápolia s problémom segregácie, pričom deti z marginalizovaných komunít sú niekedy vylučované z bežného vzdelávacieho prostredia, čo má vplyv na ich sociálnu integráciu a rozvoj.

4. **Preplnené zariadenia s nedostatočným počtom zamestnancov:** V zariadeniach VSRD je bežná preplnenosť, čo často vedie k nízkemu počtu opatrovateľov a odborníkov na jedno dieťa. Táto situácia môže ohroziť kvalitu starostlivosti či vzdelávania.
5. **Nízke platy a nevyhovujúce pracovné podmienky:** Zamestnanci VSRD v Maďarsku mávajú nízke platy a pracujú v náročných podmienkach, čo môže znížiť ich motiváciu a ochotu dlhší čas pôsobiť v tejto oblasti.
6. **Nedostatok podporných služieb:** Panuje nedostatok psychológov, špeciálnych pedagógov, asistentov a sociálnych pracovníkov, ktorí by podporovali deti, rodiny a pedagógov, čo bráni poskytovaniu všestrannej starostlivosti.
7. **Povinná školská dochádzka sa začína v šiestich rokoch:** Napriek rôznym vývojovým štádiám a potrebám detí Maďarsko presadzuje povinnú školskú dochádzku od šiesteho roka života, čím sa potenciálne prehládajú výhody VSRD pre mladšie deti.
8. **Výzvy programu Sure Start:** Program Sure Start, ktorý je určený na podporu znevýhodnených detí a rodín, nemusí účinne presadzovať skoré začlenenie a integráciu v predpokladanom rozsahu.

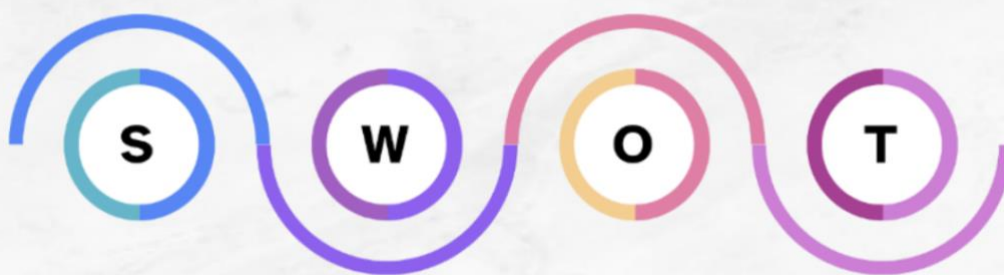

Taliansko

Medzi najnovšie trendy a vývoj v oblasti VSRD v Taliansku patria:

1. **Kontinuálny profesijný rozvoj (KPR):** Taliansko od 70. rokov 20. storočia investuje do KPR na miestnej úrovni. Mestské zastupiteľstvá upevňujú prepojenie s univerzitami a výskumnými centrami, aby sprostredkovali neustály odborný rozvoj pedagógov v oblasti VSRD. Možnosti ďalšieho vzdelávania sa však v niektorých regiónoch výrazne odlišujú.
2. **Siete profesijného rozvoja:** Mestá ako Miláno, Janov, Turín, Rím, Reggio Emilia a Trento si zachovali financovanie KPR a nadviazali kontakty s akademickými inštitúciami a výskumnými centrami. Tieto siete podporujú učenie sa na základe praxe, tímovú spoluprácu a zapojenie miestnej komunity.
3. **Kvalifikácia učiteľov:** Od štátnych učiteľov materských škôl v Taliansku sa vyžaduje magisterský titul v oblasti predprimárnej pedagogiky, čo odráža snahu krajiny zvyšovať kvalifikáciu pracovníkov v oblasti VSRD.
4. **Povinný KPR:** Taliansko zaviedlo povinný KPR pre všetkých učiteľov vrátane pedagógov v oblasti predškolského vzdelávania a výchovy. Školy určujú a organizujú vzdelávacie aktivity v súlade s prioritami na celoštátnej úrovni.
5. **Regionálna spolupráca:** Aktivity odborného rozvoja, najmä v materských školách, sa vyznačujú spoločnými charakteristikami v zmysle priorit a prístupov v jednotlivých regiónoch, pričom sa zdôrazňuje spolupráca a zdieľané ciele.

TALIANSKO

Strengths

1. Citlivosť vo vzťahu ku kvalite a začleňovaniu rozmanitosti
2. Multifunkčná koncepcia VSRD
3. Miestna podpora profesijného rozvoja

Weaknesses

1. Nedostatočná ad hoc príprava v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy
2. Roztrieštený prístup k témam inkluzie rozmanitosti
3. Neexistencia právneho rámca pre umiestňovanie detí v systéme predškolskej výchovy a vzdelávania
4. Rozpočtové škrt v sektore
5. Model dvoch autorít
6. Nedostatok systematického monitorovania a hodnotenia
7. Nedostatok výskumu o vplyve profesijného rozvoja

Oportunities

1. Kultúrna zmena odvetvovej legislatívy
2. Podieľanie sa rodičov na plánovaní
3. Kritická reflexia a trend pozorovania
4. Spoločná vízia profesijného vzdelávania učiteľov

Threats

1. Selektívny univerzalizmus
2. Nesúlad medzi zásadami a činnosťou
3. Nedostatočná príprava zamestnancov

Srbsko

Srbsko prechádza v súvislosti s PŠRD etapou zmien a objavujú sa nové trendy:

1. **Učenie hrou:** Verejná debata v poslednom čase propaguje učenie hrou ako základný kameň predškolskej výchovy. Niektorí pedagógovia sú však skeptickí voči nadmernému používaniu digitálnych zariadení a presadzujú rozvoj sociálnych a konverzačných zručností.
2. **Digitálna integrácia:** Trendom je zapojenie digitálnych zariadení a technológií do VSRD, ale vyvoláva to obavy z ich vplyvu na sociálny a jazykový rozvoj detí. Niektorí pedagógovia uprednostňujú podporu sociálnych a verbálnych zručností pred používaním digitálnych technológií.
3. **Vidiecke mobilné predškolské zariadenia:** Iniciatívy mobilného VSRD sa zameriavajú na vidiecke deti a tie, ktoré nenavštevujú formálne programy predškolského vzdelávania, čím sa zabezpečuje prístup aj pre obyvateľov s nedostatočnými príležitosťami.

4. **Zvýšené pokrytie:** Srbsko sa aktívne snaží o zvýšenie pokrytia VSRD u detí vo veku od 6 mesiacov do 3 rokov a od 3 rokov do 5,5 roka. Toto rozšírenie zahŕňa výstavbu nových predškolských zariadení a hľadanie ďalších zdrojov financovania.

Slovensko

Slovensko sa vydáva v oblasti PŠRD novou cestou:

1. **Národná stratégia predškolského vzdelávania:** Na Slovensku sa pripravuje Národná stratégia rozvoja koordinovaných služieb včasnej intervencie a predškolskej výchovy na obdobie 2022-2030. Jej cieľom je vytvoriť jednotný systém podpory pre deti so zdravotným a sociálnym znevýhodnením už od narodenia.
2. **Medzirezortná spolupráca:** Stratégia zahŕňa spoluprácu viacerých ministerstiev, štátnych organizácií a neštátnych subjektov s cieľom zabezpečiť komplexnú podporu pre deti a rodiny.
3. **Zameranie na deti do 3 rokov:** Úsilie sa zameriava na poskytovanie služieb VSRD deťom do 3 rokov, najmä tým zo sociálne znevýhodneného prostredia, o ktoré sa často starajú rodičia.

SLOVENSKO

Strengths

1. Vytvorené právne prostredie
2. Reformné zmeny na všetkých ministerstvách
3. Vôľa zainteresovaných strán
4. Skúsenosti s pilotnými službami
5. Povinné vzdelávanie v materských školách od 5 rokov

Weaknesses

1. Nízka regionálna dostupnosť služieb
2. Nedostatok informačných kampaní a osvetových programov
3. Nejednotná kvalita služieb v jednotlivých regiónoch
4. Nedostatočné financovanie
5. Udržateľnosť projektov po ich ukončení
6. Nedostatočná flexibilita podporných systémov
7. Nedostatok intervencií s negatívnym vplyvom na rodinu

Oportunities

1. Prepojenie systémov zdravotnej, sociálnej starostlivosti a vzdelávania
2. Celkové zlepšenie sociálnych služieb
3. Lepšie využívanie informácií a prepojenie systémov
4. Vzdelávanie zamestnancov
5. Financovanie zo štrukturálnych fondov
6. Väčšia nezávislosť a začlenenie znevýhodnených rodín

Threats

1. Nedostatok finančných väzieb
2. Udržateľnosť zmien
3. Zlyhanie účinného dialógu
4. Nedostatok odborného personálu
5. Nedostatok záujmu zo strany poskytovateľov
6. Nedostatok politickej vôle na pridelenie potrebných finančných prostriedkov

3. Politické odporúčania na zlepšenie VSRD v Európe

Tento komplexný súbor politických odporúčaní je zameraný na zvýšenie kvality a dostupnosti predškolského vzdelávania pre deti v európskom a národnom kontexte. Tieto odporúčania vychádzajú z projektových aktivít a sektorového výskumu, ktoré prebehli v Maďarsku, Taliansku, Srbsku a na Slovensku v rokoch 2021 až 2023. Sú určené pre tvorcov politik na rôznych úrovniach, od členov miestnych zastupiteľstiev až po štátne zainteresované strany na ministerstvách, ako aj európskych úradníkov, ktorí sa venujú zabezpečeniu rovných príležitostí v predškolskom vzdelávaní.

Oblasť VSRD je mnohotvárna a veľmi rozmanitá, pričom ju utvárali historické tradície, kultúrne špecifiká a vyvíjajúce sa potreby konkrétneho obyvateľstva každej krajiny. Preto sú odporúčania v tomto dokumente podložené dôkladnou analýzou podmienok, ktoré upravujú účasť detí v predškolskom veku na vzdelávacom systéme v rámci špecifického kontextu týchto štyroch skúmaných

krajín. Hlavným cieľom je odstrániť súčasné nedostatky, využiť efektívne postupy a vytvoriť komplexný rámec, ktorý bude v súlade s všestranným rozvojom mladých žiakov.

Vylepšenia týkajúce sa obsahu

1. Inkluzívna pedagogika a individualizované vzdelávanie: Keďže si uvedomujeme, že deti v materských školách pochádzajú z rôzneho prostredia a majú rozdielne vývojové potreby, odporúčame presadzovanie inkluzívnej pedagogiky. Tento prístup zaručuje, aby každé dieťa bez ohľadu na sociálno-ekonomický status, etnický pôvod či schopnosti dostávalo práve takú podporu, akú potrebuje. Pre každé dieťa by sa mali vypracovať individuálne vzdelávacie plány, aby sa v čo najvyššej miere rozvinuli jeho predpoklady. Vzdelávacie programy pre učiteľov materských škôl by mali klásť dôraz na stratégie zosúladenia rozmanitých učebných štýlov a potrieb.

2. Zlepšenie ranej gramotnosti: Raná gramotnosť je základom študijného úspechu. Na podporu ranej gramotnosti by mali vládne orgány investovať do čitateľských materiálov a programov na podporu gramotnosti, ktoré sú primerané veku detí. Okrem toho by sa mali podporovať stretnutia a aktivity zahŕňajúce rozprávanie príbehov, ktoré podporujú domáce čítanie a zapájajú rodičov ako partnerov na ceste dieťaťa ku gramotnosti.

3. Zapojenie rodičov: Zapojenie rodičov v úlohe aktívnych partnerov vo vzdelávaní detí je veľmi dôležité. Vládne orgány by mali vytvoriť iniciatívy s cieľom informovať rodičov o význame predškolského vzdelávania a poskytnúť im zdroje na podporu domáceho vzdelávania detí. Na sprostredkovanie komunikácie a spolupráce medzi rodičmi a učiteľmi by sa mali usporadúvať schôdzky s rodičmi, ako aj semináre s ich účasťou.

4. Profesionálny rozvoj odborníkov v oblasti VSRD: Kvalita predškolského vzdelávania závisí od kompetencií a odhodlania odborníkov v oblasti VSRD. Tvorcovia metodík by mali investovať do komplexných programov profesionálneho rozvoja pre odborníkov v oblasti VSRD vrátane ďalšieho vzdelávania a možností špecializácie v oblastiach, ako sú špeciálna pedagogika či detská psychológia. S cieľom prilákať a udržať si kvalifikovaných zamestnancov by sa mali ponúkať primerané platy a lepšie pracovné podmienky.

5. Riešenie potrieb marginalizovaných skupín vo VSRD: Rómske deti a iné marginalizované skupiny často čelia prekážkam v prístupe ku kvalitnému predškolskému vzdelávaniu, ako aj v schopnosti v ňom napredovať. Tvorcovia politik by mali vypracovať ciele stratégie a zdroje na zabezpečenie rovného prístupu týchto detí a rovnakého zaobchádzania s nimi v rámci VSRD. Spadá sem poskytovanie dodatočnej podpory, ako sú asistenti učiteľov, mediátori medzi jednotlivými kultúrami a sociálni

pracovníci, ktorí pomáhajú preklenúť rozdiely vo vzdelávaní a presadzovať inklúziu, ako aj učebné osnovy, ktoré pomáhajú deťom cítiť sa prijaté a rovnocenné, a taktiež personál, ktorý má schopnosti vytvárať a udržiavať inkluzívne prostredie.

Obsahové vylepšenia

- 1** **Inkluzívna pedagogika a individualizované vzdelávanie**
Odporúčame podporovať inkluzívnu pedagogiku a prispôsobené individuálne vzdelávacie plány pre deti z rôznych prostredí a s rôznymi schopnosťami prostredníctvom odbornej prípravy učiteľov.
- 2** **Zlepšenie ranej gramotnosti**
Investujte do ranej gramotnosti pomocou materiálov primeraných veku, domácich čitateľských aktivít a zapojenia rodičov s cieľom podporiť ich život a profesionálny rozvoj.
- 3** **Zapojenie rodičov**
Zapojte rodičov prostredníctvom osvetu a zdrojov v oblasti vzdelávania, podporujte spoluprácu medzi rodičmi a učiteľmi prostredníctvom konferencií a seminárov.
- 4** **Profesijný rozvoj odborníkov v oblasti predškolskej výchovy a vzdelávania**
Investujte do odborníkov v oblasti VSRD prostredníctvom komplexných rozvojových programov, možností špecializácie, konkurencieschopných plátov a lepších pracovných podmienok s cieľom zvýšiť kvalitu predškolského vzdelávania.
- 5** **Riešenie potrieb marginalizovaných skupín vo VSRD**
Odporúčajte podporovať inkluzívnu pedagogiku a prispôsobené individuálne vzdelávacie plány pre deti z rôznych prostredí a s rôznymi schopnosťami prostredníctvom odbornej prípravy učiteľov.

Štrukturálne premeny

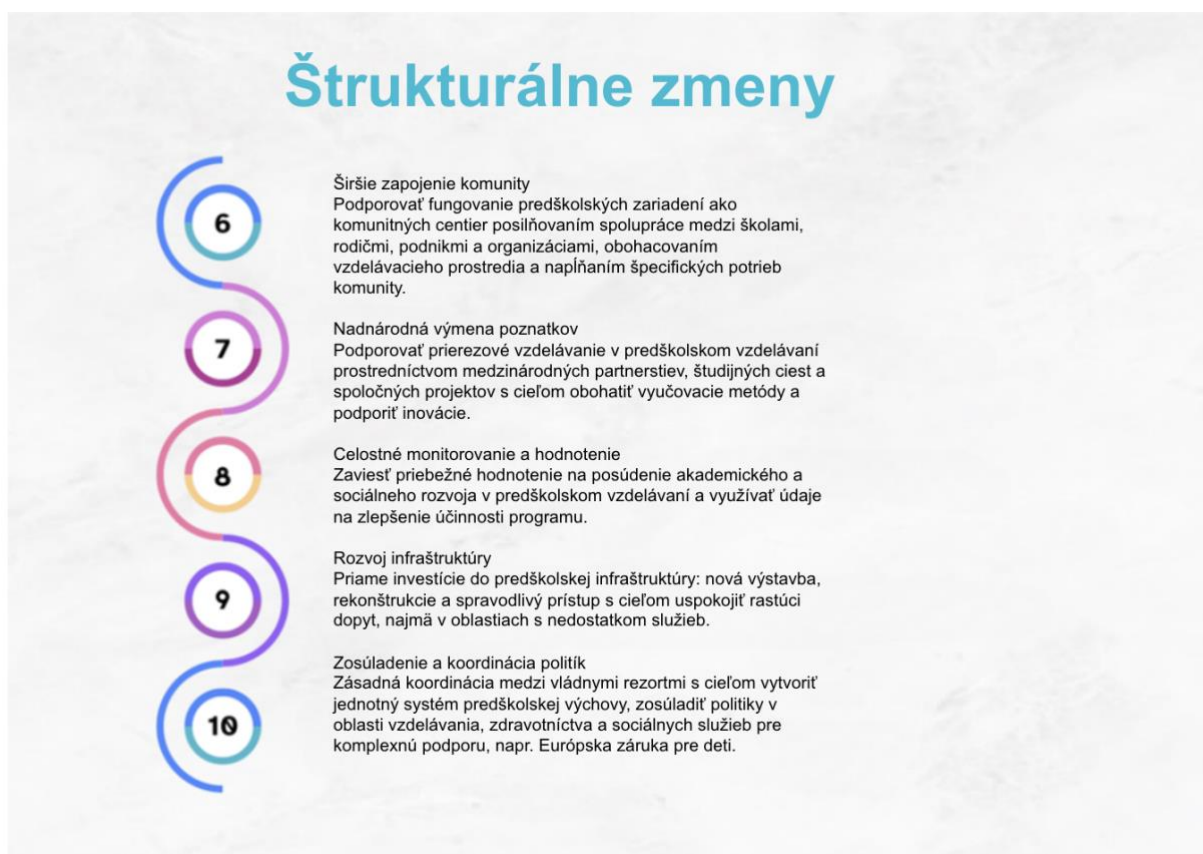
6. Širšie zapojenie komunity: Aby bolo predškolské vzdelávanie úspešné, je kľúčové vo výraznejšej miere zapojiť miestnu komunitu. Predškolské zariadenia by sa mali vnímať ako komunitné centrá, ktoré podporujú spoluprácu medzi školami, rodičmi, miestnymi podnikmi a komunitnými organizáciami. Tým sa nielen obohacuje vzdelávacie prostredie, ale zároveň sa zabezpečuje, aby predškolské zariadenia reagovali na konkrétne potreby miestnych obyvateľov.

7. Nadnárodná výmena poznatkov: Poznatky a postupy naprieč jednotlivými kultúrami dokážu výrazne zvýšiť kvalitu predškolského vzdelávania. Vnútroštátni tvorcovia politik by mali podporovať a sprostredkovať nadnárodnú výmenu znalostí medzi jednotlivými krajinami. Mali by podporovať účasť zariadení VSRD na aktivitách, ako sú študijné cesty, spoločné projekty a partnerstvá s inštitúciami z rôznych krajín, ktoré môžu viesť k prijatiu inovatívnych postupov a obohateniu vyučovacích metód.

8. Všestranné monitorovanie a hodnotenie: Na posúdenie účinnosti programov predškolského vzdelávania by sa mali zaviesť spoľahlivé a priebežné mechanizmy monitorovania a vyhodnocovania. Nemali by sa zameriavať len na študijné výsledky, ale aj na sociálny a emocionálny rozvoj detí. Pravidelné hodnotenie môže napovedať, ako zdokonaľovať metodiky a postupy.

9. Rozvoj infraštruktúry: Investície do predškolskej infraštruktúry vrátane výstavby nových a rekonštrukcie súčasných zariadení, ako aj ich sprístupnenie sú nevyhnutné na uspokojenie rastúceho dopytu po predškolskom vzdelávaní. Osobitná pozornosť by sa mala venovať oblastiam s nedostatkom služieb, aby sa zabezpečil rovný prístup pre všetkých.

10. Zosúladenie a koordinácia metodík: Aby vznikol jednotný a súdržný systém rozvoja detí v ranom veku, je nevyhnutná koordinácia medzi rôznymi vládnymi rezortmi a orgánmi. Tvorcovia politiky by mali spolupracovať na zosúladení stratégií týkajúcich sa vzdelávania, zdravotníctva a sociálnych služieb (napr. zásad Európskej záruky pre zraniteľné deti), s cieľom poskytnúť komplexnú podporu malým deťom a ich rodinám.

4. Závěry

Predškolské vzdelávanie zohráva kľúčovú úlohu pri podpore intelektuálneho, emocionálneho a sociálneho rozvoja malých detí. Vytvára základ pre celoživotné vzdelávanie a má veľký vplyv na budúci profesionálny a osobný úspech.

V európskom kontexte nie je zabezpečenie prístupu k vysokokvalitnému predškolskému vzdelávaniu iba kľúčovou vzdelávacou požiadavkou vyplývajúcou z kvalitatívneho rámca VSRD, ide o základnú podmienku na dosiahnutie sociálnej spravodlivosti a rovných príležitostí.

Politické odporúčania v tomto dokumente vychádzajú z poznatkov získaných na základe výskumov uskutočnených v Maďarsku, Taliansku, Srbsku a na Slovensku v období 2021 až 2023, pričom sa zohľadňujú rôzne súvislosti a výzvy, ktorým jednotlivé krajiny čelia v oblasti predškolského vzdelávania. Berú do úvahy jedinečné podmienky jednotlivých krajín, a zároveň oceňujú spoločnú snahu o kvalitné a dostupné predškolské vzdelávanie v celej Európe. Odrážajú spoločné odhodlanie vytvoriť inkluzívnejšie a viac podporujúce prostredie pre rozvoj detí v predškolskom veku.

Obsahové vylepšenia zahŕňajú inkluzívnu pedagogiku a individualizované učenie, pričom sa zdôrazňuje dôležitosť rozpoznania a riešenia rôznorodých potrieb všetkých detí. Programy na zvýšenie gramotnosti upozorňujú na prínos raného jazykového rozvoja, iniciatívy na podporu zapojenia a angažovanosti rodičov zase vyzdvihujú kľúčovú úlohu rodičov ako partnerov na ceste dieťaťa za vzdelaním. Výzva podporovať profesijný rozvoj odborníkov v oblasti vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve vychádza z toho, aký zásadný význam majú kvalifikovaní pedagógovia pri poskytovaní kvalitného predškolského vzdelávania. Okrem toho zameranie na riešenie potrieb marginalizovaných skupín, najmä rómskych detí, vyjadruje odhodlanie prekonať prekážky a zabezpečiť všetkým rovný prístup.

Pri pretváraní prostredia VSRD v Európe sú rovnako dôležité aj štrukturálne zmeny. Potreba širšieho zapojenia komunity odzrkadľuje skutočnosť, že predškolské zariadenia by nemali fungovať izolovane, ale mali by sa stať centrami komunitného života a podporovať spoluprácu či schopnosť reagovať na aktuálne potreby. Nadnárodná výmena poznatkov je potvrdením toho, že kolektívna múdrosť Európy dokáže zvýšiť kvalitu predškolského vzdelávania, podporiť výmenu náhľadov a inovatívnych postupov medzi jednotlivými kultúrami. Všestranné monitorovanie a vyhodnocovanie vyzdvihuje význam zisťovania účinnosti vzdelávacích systémov nielen z akademického hľadiska, ale aj z perspektívy celostného rozvoja dieťaťa. Investície do infraštruktúry, zosúladienie metodík, ako aj koordinácia dopĺňajú štrukturálny rámec, ktorý zabezpečuje, aby sa vízia vysokokvalitného predškolského vzdelávania mohla v plnej miere uplatniť aj v praxi.

Hlavné posolstvo projektu ECD PLUS je jasné: investícia do kvalitného predškolského vzdelávania je investíciou do našej spoločnej budúcnosti. Je to investícia v prospech a do úspechov každého dieťaťa bez ohľadu na jeho pôvod či okolnosti, ako aj do rozvoja inkluzívnej a spravodlivej spoločnosti, v ktorej sa príležitosti neodvíjajú od okolností narodenia, ale od neobmedzeného potenciálu každého dieťaťa.

Táto cesta sa však nezaobíde bez výziev a komplikácií. Každá krajina zápasí s jedinečnými okolnosťami, od nedostatočných zdrojov či nerovnomerného rozdelenia služieb až po meniace sa spoločenské vnímanie a potrebu širšieho zapojenia komunity. Hrozba rastúcich nerovností, najmä medzi rodinami a deťmi, je veľká. Významné prekážky predstavuje miera účasti politických záujmov na menovaní do funkcií v oblasti školstva a potreba finančného prepojenia medzi jednotlivými ministerstvami.

Tieto výzvy však nie sú neprekonateľné. Sú to príležitosti na rast, inováciu a premenu. Odporúčania pre tvorcov politik predstavené v tomto dokumente sú usmernením, ale aj pomôckou v tom, ako sa zorientovať v zložitej oblasti VSRD v Európe. Mali by slúžiť ako podnet k medziodvetvovým opatreniam pre tvorcov politik na všetkých úrovniach, od členov miestnych zastupiteľstiev až po vnútroštátne orgány a európskych úradníkov.

Pri účinnom prevedení týchto odporúčaní do praxe bude najdôležitejšia spolupráca a odhodlanie. VSRD neleží na pleciach jedného ministerstva či inštitúcie, ale je spoločným úsilím a zodpovednosťou celej spoločnosti. Vyžaduje zosúladenie medzi jednotlivými odvetvami, výmenu poznatkov a pevné odhodlanie dodržiavať zásady inkluzívnosti a rovnosti príležitostí.

Cesta vpred je jasná. Dnešné deti sú budúcimi vedúcimi osobnosťami, mysliteľmi a inovátormi. Kvalita ich predškolského vzdelávania bude utvárať budúcu Európu. Prijmime tieto odporúčania a spoločne sa snažme zabezpečiť, aby každé dieťa bez ohľadu na svoj pôvod malo prístup k čo najkvalitnejšiemu predškolskému vzdelávaniu. Nie je to len politický, ale aj morálny imperatív: záväzok rozvíjať predpoklady každého dieťaťa a budovať inkluzívnu, spravodlivú a súdržnú Európu.